

Van buddy tot community

Kristien Nys, Imane Kostet, Joris van Puyenbroeck en Inge Verhaegen
Onderzoeksteam Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee)

Wat zijn de kritische succesfactoren en randvoorwaarden om de persoonlijke netwerken van mensen in armoede duurzaam te versterken? Dat wilde de Vlaamse overheid weten. Mensen met een armoede-ervaring, beroepskrachten en vrijwilligers deelden in dit onderzoek hun ervaringen met persoonlijke netwerken en hoe die versterkt (kunnen) worden. Het leverde een staalkaart op van aandachtspunten voor het werkveld en de overheid.

De vraag van de overheid, meer concreet van het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, afdeling Welzijn en Samenleving, is er niet zomaar gekomen. Ze is ingegeven vanuit verschillende vaststellingen en beleidsontwikkelingen. Een steunend sociaal netwerk kan informatie en emotionele of praktische steun bieden. Het heeft een positieve impact op de draagkracht, het welbevinden en de levenskwaliteit.¹

‘Als volwassene een netwerk opbouwen als je er nog geen hebt, is niet zo evident hoor. Het klinkt allemaal mooi, maar het is niet zo evident.’

(persoon met een armoede-ervaring)

Voor mensen in armoede zijn de kansen om een steunend en duurzaam sociaal netwerk uit te bouwen doorgaans beperkter.² Ze hebben vaak het gevoel er alleen voor te staan of kunnen niet altijd bij iemand terecht voor bijvoorbeeld de opvang van de kinderen, voor een verplaatsing naar de dokter, de mutualiteit of een administratieve dienst.

De voorbije decennia zetten meer en meer diensten en organisaties in op netwerkversterking. Ze doen dat, al dan niet geïnspireerd door de vermaatschappelijking van de zorg, op verschillende manieren en vanuit verschillende referentiekaders.³ Ook in dit onderzoek was dat een ontegensprekelijke vaststelling.

EEN GEVARIEERDE AANPAK

De literatuur en een verkenning van het werkveld brachten ons bij een breed spectrum aan initiatieven. Ze situeren zich in verschillende domeinen zoals armoedebestrijding, maatschappelijk werk, sociaal-cultureel werk, opvoedingsondersteuning en integrale jeugdhulp. Daarnaast tonen ze gelijkenissen of variëren ze op verschillende vlakken: ze werken individueel of groepsgericht, de netwerkondersteuning gebeurt door één

“Tegemoetkomen aan de verschillende mogelijkheden en noden van mensen in armoede vraagt maatwerk.”

of meerdere personen en dat al dan niet vanuit een persoonlijke relatie. De inzet en rol van vrijwilligers of beroepskrachten kan verschillend of net gelijklopend zijn. De analyse van al de praktijkvoorbeelden volgens deze parameters, bracht ons bij zeven werkmodellen.

- Persoonlijke competentieversterking betreft een variatie aan cursussen en vormingen (bijvoorbeeld face to face of digitaal) die de kennis, de vaardigheden en het reflectievermogen aanscherpen om zelf het netwerk te versterken. Het persoonlijke vriendmodel omvat onder meer de buddyprojecten waarin een vrijwilliger de betrokkene ondersteunt en ze samen activiteiten doen.
- Bij persoonlijk netwerk of ‘person-centered planning’ betreft de betrokkene, met ondersteuning van een coördinator, een zelfgekozen netwerk rond zich (bijvoorbeeld vrienden of familie).
- In een lotgenotennetwerk komt een groep mensen met een gedeelde of vergelijkbare levenservaring samen om ervaringen uit te wisselen of samen activiteiten te ondernemen.
- Contextgericht werken is een model waarin hulp- of dienstverleners in en met de (krachten van de) context van de betrokkene werken.
- Bij het model vrijwilligerswerking via organisatie staat activiteitendeelname en -organisatie in een vrijwilligerswerking centraal (bijvoorbeeld inloopcentra).
- Netwerkversterking via regio of locatie kenmerkt zich door de inzet op ‘community building’ of buurtgericht werken.

¹ Onder andere Bartelincx & Verheijden, 2015.

² Driessens & Van Regenmortel, 2006.

³ Hendrix, 2001.

Figuur 1: 7 werkmodellen

PERSOONLIJKE COMPETENTIEVERSTERKING

- Cursussen om competenties te versterken
- Betrokkene leert zelf werken aan zijn netwerk
- Bv. cursus 'Vrienden maken ... kun je leren!' (Rode Kruis NL)

PERSOONLIJKE VRIEND

- Buddywerkingen, duo-methoden, maatjesprojecten
- Bv. ArmenTeKort, Tandemproject Welzijnsschakels

PERSOONLIJK NETWERK

- Zelfgekozen netwerk wordt betrokken
- Vaak familie, vrienden, burens ...
- Bv. Eigen Kracht-conferenties, LUS vzw

LOTGENOTENNETWERK

- Peer support: bijeenkomst van mensen met een gedeelde ervaring
- Bv. Verenigingen waar armen het woord nemen

CONTEXTGERICHT WERKEN

- Interventies vanuit professionele hulpverlening
- Mobiel werken in het gezin, de familie en de directe omgeving
- Bv. Thuiscompagnie, Domo

NETWERKVERSTERKING VIA (VRIJWILLIGERSWERK IN) ORGANISATIE

- Activiteiten georganiseerd i.s.m. vrijwilligers
- Bv. Inloopcentra

NETWERKVERSTERKING VIA LOCATIE/REGIO

- Community building, buurtgericht werken, samenlevingsopbouw
- Bv. buurthuizen, buurtwerk ...

Past elk initiatief in een werkmodel? Niet altijd. We zagen heel wat praktijken die werken volgens de principes of strategieën van twee of meer werkmodellen. Denk bijvoorbeeld aan projecten vanuit het opbouwwerk die zowel gemeenschapsopbouwend werken (netwerkversterking via regio of locatie) als met het persoonlijke vriendmodel. Kortom, verschillende netwerkversterkende principes of methoden worden complementair ingezet.

WAT WERKT VOOR WIE?

Het is net de variatie in aanpak die zowel mensen met een armoede-ervaring als professionals waarderen. Het ene model werkt voor de ene persoon beter dan het ander model en vice versa. Tegemoetkomen aan de verschillende mogelijkheden en noden van mensen in armoede vraagt maatwerk. De betrokkenen benoemen dat als een belangrijke randvoorwaarde voor persoonlijke netwerkversterking. Er moet niet alleen een gevarieerd aanbod beschikbaar zijn, in de toeleiding én in de netwerkversterkende aanpak moet de autonomie van mensen in armoede bewaakt en versterkt worden. Dat kan bijvoorbeeld door mobiliteits- of kinderopvangdrempels weg te werken of hen een geïnformeerde keuze te laten maken. Een krachtgerichte, gelijkwaardige en respectvolle houding van de vrijwilliger of de beroepskracht is essentieel. Ze moeten vertrouwen op de keuzes van de persoon in armoede (en dus niet keuzes opdringen of zich bemoeien) en de inzet van deze persoon erkennen.

Een andere, vrij evidente, randvoorwaarde is de bekendheid en vertrouwdheid met netwerkversterkende initiatieven en hun aanpak. Lang niet alle professionals zijn echter voldoende op de hoogte van de beschikbaarheid of de mogelijkheden van netwerkversterkende initiatieven. Dat belemmert hen om mensen in armoede naar het gepaste aanbod toe te leiden. De staalkaart die we voor elk werkmodel van de sterktes en kansen en van de zwaktes en uitdagingen konden maken, kan een van de stappen zijn van een bekendmakings- en professionaliseringstraject. Daar ligt evenwel ook voor netwerkversterkende

“Vermaatschappelijking van de zorg mag en kan er niet toe leiden dat professionals uit het vizier verdwijnen.”

initiatieven zelf, voor ondersteunende diensten en voor de overheid een uitdaging.

MAATSCHAPPELIJKE UITDAGINGEN

Verder onderschrijven de verschillende betrokkenen het belang van structurele maatregelen om de positie van mensen in armoede ook op sociaal vlak te versterken.

‘Als morgen mijn inkomen voldoende hoog is, dan kan ik zelf, dan kan ik het netwerk dat nu afgekalefaterd is terug opbouwen. Dan heb ik al die hulp niet nodig. Ja, het is omwille van mijn inkomen dat ik alles heb moeten afbouwen.’

(persoon met een armoede-ervaring)

Onder meer vanuit de kwetsbaarheid van mensen in armoede, erkennen mensen in armoede en professionals het belang van formele netwerken en de inzet van professionals. Professionals zijn een verzekering tegen onderbescherming en een belangrijke hefboom om tot ontmoeting en verbinding te komen. Kortom, vermaatschappelijking van de zorg mag en kan er niet toe leiden dat professionals uit het vizier verdwijnen.

Andere maatschappelijke issues die de participatiemogelijkheden en de ontwikkeling van sociale relaties belemmeren,

zijn de digitale kloof (bijvoorbeeld geen internettoegang) en gentrificatie (opwaardering van wijken die gepaard gaat met hogere huurprijzen en duurdere handelszaken). Daarnaast vormen spanningen tussen verschillende armoedegroepen naar achtergrond en interesses een bedreiging voor de sociale cohesie en sociale mix. Ook dat vraagt aandacht van werkveldactoren en beleidsmakers.

NAAR EEN LEREND NETWERK VOOR BUDDYPROJECTEN

Het beleid zag mogelijkheden om een van de zeven werkmogelijkheden verder te versterken. Het kende 28 buddywerkingen (bijkomende) middelen toe en lanceerde een subsidieoproep voor een begeleidingsopdracht. Steunpunt Mens en Samenleving (SAM vzw), het Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee) en TAO vzw slaan de handen in elkaar om samen met die 28 buddyprojecten een lerend netwerk op te starten. Dit intervisietraject loopt van april 2019 tot en met maart 2020. Naast uitwisseling en reflectie op (regionale) netwerkdagen staat de ontwikkeling van een digitaal uitwisselings- en leerplatform op het programma. In eerste instantie zal dat enkel toegankelijk zijn voor de deelnemende projecten en partners. Wordt vervolgd. ■

BRONNEN

- Bartelink, C., & Verheijden, E. (2015). *Wat werkt bij het versterken van het sociale netwerk van gezinnen?* http://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/Watwerkt_Sociaalnetwerkversterken.pdf
- Driessens, K., & Van Regenmortel, T. (2006). *Bind-kracht in armoede. Leefwereld en hulpverlening. Boek 1.* Leuven: Uitgeverij LannooCampus.
- Hendrix, H. (2001). *Bouwen aan netwerken. Leer- en werkboek voor het bevorderen van sociale steun in de hulpverlening.* Soest: Uitgeverij H. Nelissen B.V.
- Kostet, I., Nys, K., Verhaegen, I., & Van Puyenbroeck, J. (2018). *Persoonlijke netwerkversterking bij mensen in armoede. Een overzicht van werkmogelijkheden en een sterkte-zwakteanalyse door ervarings- en praktijkdeskundigen* (Onderzoek in opdracht van het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG), afdeling Welzijn en Samenleving) Brussel: Kenniscentrum Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen – Orthopedagogie (Odisee). http://www.kcgezinswetenschappen.be/sites/default/files/publicaties/netwerkversterking-eindrapport-finaal_0.pdf

MEER INFORMATIE OVER HET ONDERZOEK?

<http://www.kcgezinswetenschappen.be/nl/nieuws/persoonlijke-netwerkversterking-bij-mensen-armoede>

De staalkaarten van de verschillende werkmogelijkheden zijn beschikbaar op www.connect-to-viewz.be

